

Справа «Діксон проти Сполученого Королівства» (“Dickson v. the United Kingdom”)

У рішенні, ухваленому 4 грудня 2007 року у справі *«Діксон проти Сполученого Королівства»*, Суд постановив, що

- було порушення ст. 8 Конвенції.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявникам 5000 євро як компенсацію моральної шкоди та 21 000 євро на відшкодування судових витрат (за винятком 2 150 євро, наданих заявникам Радою Європи на правову допомогу).

Обставини справи

Заявники Кірк Діксон, 1972 р. н., та Лоррейн Діксон, 1958 р. н., є громадянами Сполученого Королівства. Лоррейн Діксон проживає у м. Хул, Кірк Діксон перебуває у в'язниці Довергейт.

У 1994 році К. Діксона визнали винним у вбивстві та засудили до довічного ув'язнення із тарифним строком у 15 років (тарифний строк – це обов'язковий мінімальний період часу для відбування покарання у вигляді довічного ув'язнення). У 1999 році К. Діксон познайомився із Лоррейн через електронну мережу знайомств між ув'язненими. У 2001 році заявники одружилися. У К. Діксона не було дітей, а у Л. Діксон їх було троє.

Пара звернулася до центру штучного запліднення. Вони стверджували про те, що якщо їх позбавлять можливості народити тепер, то вони не зможуть зробити цього пізніше з огляду на немолодий вік заявниці та віддалену в часі перспективу звільнення К. Діксона. Державний секретар відмовив заявникам у задоволенні їхнього клопотання. Він пояснив, що відповідно до обраного ним підходу надання в'язням допомоги зі штучного запліднення воно дозволяється лише у «виняткових випадках». Конкретними підставами відмови стали такі аргументи: неперевіреність відносин між заявниками нормальними

умовами їхнього повсякденного спільного життя; ймовірність недостатнього матеріального забезпечення майбутньої дитини; перспектива обмеженого зв'язку матері та дитини; очевидна неможливість для батька брати участь у вихованні дитини упродовж значного періоду часу її дитинства. У рішенні також відзначалося, що у громадськості може виникнути підставне занепокоєння щодо дозволу для п. Діксона стати батьком під час відбуття ув'язнення. Адже у такому разі каральний та відлякувальний ефект засудження п. Діксона буде поставлений під сумнів.

Зміст рішення Суду

Заявники скаржилися на те, що їм відмовили отримати допомогу зі штучного запліднення. Вони стверджували про порушення ст. 8 Конвенції (право на повагу до приватного та сімейного життя) та ст. 12 Конвенції (право на шлюб та створення сім'ї).

Суд дійшов висновку про те, що ст. 8 Конвенції була застосовною до ситуації заявників. Адже відмова надати допомогу зі штучного запліднення зачіпала приватне та сімейне життя заявників, зокрема право на повагу до їх рішення стати біологічними батьками.

Суд вважав за головне вирішити, чи було досягнуто у справі справедливого балансу між конкуруючими державними та приватними інтересами.

Національні органи погоджувались із тим, що штучне запліднення залишилось єдиним реальним способом для заявників народити дитину. Передусім з огляду на такі обставини як вік заявниці та віддалена перспектива звільнення п. Діксона. Велика Палата також прийняла як очевидний факт те, що ця справа мала насущне значення для заявників.

Суд відзначив, що неможливість народити дитину через перебування в ув'язненні не є фатальною. До того ж, не було підстав вважати, що допомога центра зі штучного запліднення якимсь чином

зашкодить безпеці режимних установ або обтяжить державу значними адміністративними чи фінансовими витратами.

Суд далі перейшов до вирішення питання про те, чи буде підірвано впевненість громадськості в ефективності пенітенціарної системи, якщо каральний та відлякувальний ефект покарання осіб, засуджених за тяжкі злочини, буде пом'якшений наданням їм дозволу народжувати дитину. Суд вказав на те, що конвенційна система вважає толерантність та широту мислення характерними ознаками демократичного суспільства. Тому є неприпустимим позбавляти в'язнів їх прав тільки через те, що певні їхні права можуть не сподобатись громадськості. З іншого боку, Суд погодився з тим, що підтримання довіри громадськості до каральної системи робить внесок у розвиток каральної політики. Суд також визнавав значення кари як однієї з цілей покарання. Втім, Суд підкреслив і те, що розвиток каральної політики в Європі прямує до підвищення ролі реабілітаційних цілей засудження, зокрема на прикінцевому етапі відбування покарання.

Суд приймав за належне те, що відповідальні працівники пенітенціарної системи мають безпосередньо подбати про матеріальний добробут дітей, народжених в умовах ув'язнення. Більше того, обов'язком держави є забезпечення дітям ефективного захисту. Однак опіка держави, все ж таки, не може сягати до ступеня перешкоди батькам народити дитину в ситуації, в якій опинилися заявники. Адже заявниця вже була звільнена і могла самотійно піклуватися про дитину до часу закінчення строку ув'язнення її чоловіка.

Суд далі відзначив, що тридцять держав з тих, що ратифікували Конвенцію, надали засудженим можливість так званих подружніх побачень, які втім зазнавали різноманітних умов та обмежень. Відповідне законодавство могло розглядатися як таке, що усувало для держави необхідність створювати спеціальні центри зі штучного запліднення. Суд також додав, що його схвалення зазначених законодавчих нововведень,

характерних для окремих держав, не означало покладення на інші держави обов'язку неодмінно внести у своє законодавство положення щодо подружніх побачень для засуджених.

На думку Суду, підхід, який було застосовано до заявників, цілковито виключав можливість реального зважування конкуруючих індивідуального та загального інтересів. До того ж, відповідний підхід перешкоджав належній оцінці пропорційності обмеження, а така оцінка є необхідною у кожній індивідуальній справі. Суд також звернув увагу на те, що на заявників було покладено надмірно складніший обов'язок доводити «високий критерій винятковості» своїх обставин задля отримання допомоги зі штучного запліднення. До того ж, не було жодних доказів, які вказували б на те, що у процесі формування зазначеного підходу Державний секретар намагався зважити відповідні індивідуальні та громадські інтереси чи проаналізувати пропорційність обмеження. Суд неохвально відзначив ту обставину, що до процесу зважування індивідуального та загального інтересів, а також пропорційності згаданого обмеження не долучився Парламент. Про відстороненість Парламенту від цього питання свідчила неврегульованість відповідного підходу нормами поточного законодавства.

Суд зрештою дійшов однозначного висновку, що у справі не було досягнуто справедливого балансу між конкуруючими приватним та загальним інтересом. Тому було порушено ст. 8 Конвенції.